

Jacob Hieronymus Lochner Johannes Welsch

Dodecas Quaestionum Philosophicarum

Rostochii: Kilius, 1676

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730608190>

Druck Freier Zugang

R u phie 1676

Welsch

J. N. J.

DODECAS
QVÆSTIONUM PHILO-
SOPHICARUM
CONSENTIENTIBUS AMPLISSI-
MIS PHILOSOPHIS

SUB PRÆSIDIO

*VIRI Excellentiss. & Ampliss.*M. JACOBI HIERONYMI *Lochneri*

Poët, Prof, Publ.

Die

4

Novembr. Anni M DC. LXXVI.

IN AUDITORIO MAJORI

ad disputandum proposita

â

JOHANNES *Welsch*

Aut. & Resp.

ROSTOCHII,

Typis Hæred. JOHANNIS KILII, Academ. Typogr.

Mons. & F.

Quæst. I. An Præjudicia à Logico non correctæ Philosophiæ
 & Superioribus facultatibus obsint? A.

Q Vemadmodum Medicina ad vitam animalem conservandam est necessaria, sic quoque; aut magis, aut certe non mino ad vitam rationalem gubernandā necessaria est Logica. Qvem enim non mecū asserere video, si rem æqua Judicii lance trutinat, Logicam talem esse, quæ mentem humanā ducat vel ad rectam formationē s. *γένεσιν* suarum cogitationum, vel ad convenientem resolutionem seu *ἀνάλυσιν* alienarum cogitationum? Illa sane est, quæ facit ad inqvirendam veritatem, ad evellendos errorum fontes, imò ad corrigenda præjudicia, quibus cum primis in rebus cognoscendis mens scatet humana. Siquidem cum adhuc serperastris quasi inclusi sumus, ab eo ferè tempore animus noster plurimis præjudicatis opinionibus est imbutus: vix enim alias institui cogitationes, quàm quæ ad solū corp⁹ sunt referendæ, & solo sensu cognoscuntur, ita quidem, ut quæ corpori dolorem & incommodum inferunt, illa absolute mala opinemur; Sic virgam, quæ infantes interdum castigantur, ut rem pessimam fugiunt, neq; bonitatem ullam exinde agnoscunt; à quacunque autē re voluptatem & saviorem titillationem in membris corporeis percipimus, eam rem natura sua bonam esse judicamus, firmiterq; nobis habemus commendatam. Ita infans quoque; erepundiis maxime capi deprehenditur, quæ nobilissimum oculorum sensum delectabili sua pulchritudine ita afficiunt, ut præstantius objectum animo in ista ætate occurrere videatur nullum. Cæterum intuentes crassa & tactus sensum quam maxime afficiunt, ea verè corpora; subtiliora & sensum tactus fugientia, aut nihil, aut inane sive vacuum appellamus; quæ lucidiora sunt, ad divinā naturam nonnihil accedentia ar-

bitramur. At verò hæc imperfectiones infantia in reliqua etiam
ætate nostra, cum ad superiores facultates animum applicamus,
gignunt in nobis præjudicia seu iudicia quæ ante exactum exa-
men rationum à nobis fiunt, cum primis si à Logico illa ipsa ex
mentibus nostris non evellantur, utpote cujus officium est,
mentem nostram ita componere, ut nunquam judicer, nisi de
re clarè & distinctè percepta. Atq; inter hæc præjudicia me-
rito refertur, quādo nonnulli philosophi asserūt: Quidquid est
alicubi esse: Nihil esse in intellectu, nisi prius fuerit in sensu:
Corpora cœlestia esse incorruptibilia; Plus esse materia in la-
pidibus, quam in aëre: Venenum non habuisse serpentes in pa-
radiso: Dari vacuū: Bruta melius uti ratione, quam homines:
Solem esse bipedalem: Non dari antipodes: & quæ ejusdem fa-
rinæ infinita alia dantur, qualia partim à nobis ipsis & sensibus
nostris, quibus in juventute nimium tribuimus, & tamē in adulti-
ori ætate rectissimè nos judicasse putam9; partim ab aliis, nēpe
nutricib9, Præceptorib9 &c. obveniūt, imprimis si illud Aristo-
telis nimium inculcetur: quod discētē credere oporteat. Porro
nec in sanctissima disciplinarum Theologia hæc deinceps præ-
judicia defunt, cum enim rationem sibi quis imponere patitur,
ut ea etiam, quæ solo revelationis lumine cognosci debeant,
illo metiri ausit modulo, tantum verò absit, ut hæc illorum
veritatem demonstrare possit, quæ certitudinem ab autoritate
asserentis DEI nanciscuntur, ut potius propter dicta præjudi-
cia ne in aliis quidem humano aliàs ingenio perviis aliquid veri
producere queat; indemerito arbitramur, infantiles istas &
præconceptas opiniones idololatriæ gentiū causas esse, quæ So-
lem, cœlestia corpora, ignes, ventos, bruta animantia. v. g. bo-
ves, canes, pisces, hircum ob genitale membrum, (quod de
Ægypt. refert Diod. Sic. L. I.) dracones, columbas &c. divi-
no honore sunt prosecuti: item illius opinionis, quā Angelis,
imò ipsi DEO corpora assignant, qui notissimus Anthropomor-
phita-

phitarum sive Audæanorum error est, quæq; alia sunt numero innumera. Præjudicia verò, quæ in arte medica occurrunt, ut referamus non est necesse, cum, quæ in Physicis admittantur, etiã in Medicinã redundant, quod vel ex iis, quæ de influxu cœlestiũ in sublunaria nonnulli docēt, pl9 satis apparet. Stat itaq; sententia firmo talo, quod infantia Præjudicia seu præjudicatae opiniones Philosophiæ & superioribus facultatibus obſint.

Q. 2. An in accurata philosophandi ratione abstractiones sint necessariae? N.

Vir Clarissimus Dn. Gottofredus Gvilhelmus Leibnūzius Phil. & J. U. D. in Dissert. prælim. ad Marii Nizol. Libb. IV. de veris principiis & verâ philosophandi ratione, inter accuratè philosophandum concretis tantum utendum esse monet, neque ullum terminorũ abstractorũ in philosophandi rigoroſo genere usum magnopere à se observatum, abusus verò multos. & magnos & valdè perniciosos deprehensos esse fatetur: huic si subscribere velimus, quid respondendum sit facile apparet. Non autem sumus ii, qui omnem abstractionem ex agro philosophico velimus aut etiam possimus exterminare, cum & jucunditas exercendi ingenii, & utilitas, abstracta in tempore adhibita commendet, si scilicet in exotericis sive Dialecticis Disputationibus cogitationes nostras & attentionem ad certa quædam figere velimus: Ast enim verò cum in accurata philosophandi ratione anim9 sciendi cupid9 versatur, an tum quoq; iis cum primis abstractionibus, quæ Petreitatis, Corporeitatis, inaleitatis, aliorumq; sic satis durorum verborũ ſeno efferuntur, ad accuratam rei veritatem inqvirendã uti sit necesse: hic vero negativæ, salva secus sentientium autoritate, subscribere nobis liceat. Ea enim cura tum inter philosophandum nos manet, ut res rite demonſtrem9, definiamus atq; dividamus: abstractiones vero cum nobis non res ipsas, sed rerũ modos ostēdant, optatum per eas finem adipisci nos nunquam posse arbitramur.

Q. 3. An Dubitatio sit via ad veritatem? A.

Vetus verbum est, sed verum; qui incipit dubitare, incipit discere. Qvis enim hominum tantæ eruditionis, tantiq; ingenii acuminis est, ut nulla iudicii suspensione nulloq; prævio rationum in utramq; partem examine in vero enodando indiguerit? Ipsa verò Dubitatio cum nihil sit aliud, quam iudicii quædam suspensio, quæ fit, rationes in utramq; partem examinando, ita ut nihil interea temporis vel affirmemus vel negemus, hanc si in genuina veritatis inquisitione præmiserimus, munus certe sobriè philosophaturi subiisse videmur, tum, quia intellectum præjudiciorum nebulis ut plurimum suffuscatum levis atq; brevis dubitationis beneficio magis magisq; ab omni errorum tegumento denudare satagimus, tum maxime etiam, quia finem nostrum, veritatem scilicet, in rebus latentem, eruere assaboramus. Atq; hanc ipsam veritatem inquirendi viam Christus, qui omnis indubiæ veritatis fons atq; origo de jure salatur, nobis in suis promonstravit disputationibus, quod Chrysostomus in cap. 4. Joh. Homil. 31. testatur, "cum ait: Christus utiq; non palam omnia revelat, sed prius in dubitationem conjicit auditorem, ut incipiens quærere de sensu dicti, inde dubitans ac inquirendo laborans cum majore promptitudine excipiat id, quod apparebat, quæsitum, & magis excitetur ad auscultandum. Verba auro contrachariora æstimanda! quæ si philosophiæ sacris initiandus sibi commendata habuerit, & eandem viam in veritate inquirendâ calcaverit, minimò minus à verò abire est æstimandus. Uti enim ab imperfectioribus ad perfectiora progreditur ratio, sic & discens prius dubitat tandemq; ad veritatem assurgit: quod dudum etiam Aristoteli ita visum est, prout non modo ex verbis ejus 1. Metaph. c. 2. constat, quando ait: Propter admirationem & nunc & primò cœperunt homines philosophari, ubi post paulo dubitare & admirari conjungit: sed & ex ejus consilio, quo Topica

pica Analyticis præmittenda esse svasor est, facile colligere licet: quod ipsum non minus verè quam scire Piccartus expressit in Organop. 408. Sicut, inqviens, corpus squalidissimo carcere inclusum, subitoq; eductum, solis nequit perferre radios, sed primò in opacum, paulatim in lucidiorem producitur locum: ita mens in ergastulo corporis densissimis veluti tenebris detēta, non subito ad analytici corporis jubar adduci debet; sed dialecticis velitationibus prius exerceri & discere dubitare. Enim verò dubitatio illa suis quoq; limitibus meritò coercenda est, ne circa res fidei, aut vitæ actiones, aut ea, quæ clare jam & distinctè à philosophis sunt cognita, error aliquis admittatur, quod, si quisquam, Cartesius certe efficere summo allaboravit opere. Nec enim ad veterum Scepticorum morem illa dubitandi via ineunda est. Ecceui non risum moveat illa Pyrrhonis dubitandi ratio, qui teste Diogene Laërtio, nihil declinabat; currus si forte occurrissent, & prærupta, & canes, & quæcunq; talia, nihil omninò sensibus permittebat, eò quidem, usq; ut à sequentibus amicis avertendorum periculorum cura adhibenda fuerit. Alia mens veritatem serio inquirenti sedet. Dubitat ille, sed non ut dubitet; verum ut post serium rationū examen non amplius præjudicare; sed judicare queat, quod est dissipatis errorum tenebris jubar veritatis intueri, & veluti ex silicū collisione ignem, ita ex ponderatis ab utraq; parte rationibus, quod verum sit, elicere.

Q. 4. An dentur spatia imaginaria extra hunc mundum? N.

Quod quæstionem hanc attinet, negativa placet, siquidem nos spatia imaginaria hodiè merito destructa esse scimus: ut ut enim sint, quibus eadem etiamnum adstruere, & ex iis varias insuper quæstiones, parum tamen utiles, eruere placet, quales citat, & refert Dn. D. Job. Faustius Argentorat. Prof. celeberrimus in *Discuss. Extramund. Præf. DEI in spat. imag. v. g. Patris à S. Joseph.*

*Josepb. Francisci B. Spei, Vasquezii, Suarezii, Conimbrie. Fon-
sece, aliorumq;* scilicet, an spatia imaginaria sint entia realia?
an purum putum nihil? an imaginarie imaginaria? an Deus
possibiliter sit in spatiis possibilibus extra mundum? &c. Ni-
hilo tamē minus re illa penitus inspecta majus robur eorū ar-
gumentis inesse arbitramur, qvi pro negativa pugnant senten-
tia. Nempe cum mundus corporum universitas existat, spa-
tium vero à corpore realiter non differat, qvomodo extra mun-
dum spatia talia, qvæ sint imaginaria, fingere qvis possit: hacte-
nus qvidem nondum apparet. Deinde si talia spatia dicantur &
sint imaginaria: cur reales affectiones & realia attributa iis ad-
scribuntur? num extensio, distantia & diversæ partes etiam ni-
hilo competunt? annon reale dicendum erit illud, cui realia
conveniunt attributa, & cujus conceptum ingrediuntur? Re-
ctius sane menti nostræ consultum videtur, si dicamus, mun-
dum ratione extensionis suæ esse indefinitum. Infinitum
enim ut dicamus, divini Numinis consideratio prohibet, cui
hoc Nomen soli asservandum est: nec ipsa mens nostra, qvæ fi-
nita est, atq; adeo infiniti incapax, citra impiæ temeritaris no-
tam hæc asserere posset. Neq; vero finitum qvoq; mundum
citra præjudicium dicere possumus, cum fines & limites ejusdē
nemo hactenus demonstraverit; ubicunq; enim fines illos fin-
gamus, certum est, semper ultra eosdem plura spatia indefinitē
extensa à nobis concipi, qvæ substantiam corpoream adeoq;
indefinitam continent. Restat igitur ut cum à parte rei mun-
dus nec finitus nec infinitus sit dicendus, à parte mentis nostræ,
prout concipitur, nempe indefinitus, appelletur. Atq; hoc
ipso ad infinitam DEI potentiam & bonitatem attendentes,
non modo prout fas decensq; est, magnificè satis de eadem sen-
tiemus & loquemur: sed & minus superbè de nobis ipsis senti-
re videbimur, secus atq; illi, qvi limites nulla cognitos ratione
mundo affingunt, tanqvam vis illorum cogitationum ultra
id, qvod

id, quod à DEO revera factum est, ferri possit. Quin & supra dictarum quæstionum minus necessariorum ventilationes cessabunt, & aliarum plurium, quæ ad nausæam usque inter Ptolomaicos seu Tychonicos & Copernicanos aliosque de mundi centro, de mundorum pluralitate simultanea, de divisione mundi in cælum & terram &c. hætenus agitatae fuerunt.

Q. 5. *An mens humana sit immortalis?* A.

Jam olim S. Augustinus plurimum eò allaboravit, ut hujus sententiæ veritatem adstrueret, contra eos præcipuè, qui dicebant, animam nisi esset corporea, fore cassam, futilem, inanemque substantiam; aut qui putabant nihil verum ac reale esse, nisi quod sub sensus & imaginationem caderet: prout ex lib. 4. de Orig. Anima constat. Et sanè animam esse immortalem ex ipso revelationis gratioso lumine tam est manifestum, ut de eo dubitare nefas sit: quomodo tamen hæc ipsa immortalitas ex rationis lumine probari possit, jam ulterius dispiciemus, & missis nunc illis rationibus, quas apud Scaliger. Exerc. 307. n. 20. legere licet, alias quasdam producemus. Ubi tamè ea præmittere est animus, quæ ad animæ & immortalitatis notionem clarius cognoscendam pertinere videntur. Namque ad animæ naturam rite declarandam existimamus eam viam esse procedendum, ut quæcunque in nobis talia esse experimur, ut corporibus planè inanimatis quoque comperant, ea soli etiam corpori tribuamus: è contra quæcunque nobis ita insunt, ut nullo modo concipiamus corpori alicui posse convenire, ea animæ nostræ adscribamus, & ad ejus naturam pertinere arbitremur: quod ipsò non difficili negotio demonstratur, quicquid est extensum, divisibile, mensurabile, figurabile &c. id ad corporis pertinere naturam, & quicquid intelligit, vult, affirmat, negat, judicat &c. id animæ meritò competere, atque adeo cum hæc omnia varios cogitandi modos constituent, in ipsa cogitatione mentis naturam consistere. Porro cum vitæ notio ad tria præcipuè ca-

pitarevocari possit, ut alia vita sit simplicis existentiae, alia, existentiae actuosae, alia, coexistentiae cum aliò, ad triplicem mortis, quin & mortalitatis atq; immortalitatis significationem nobis erit attendendum, ut pro triplici illo significato totidem rationes à nobis afferantur. Jam quod vitam in primo significato adhibitam attinet, vivere sumitur pro existere, & mori, quod opponitur, significat non amplius esse; seu vitae simplicis existentiae opponitur mors simplicis annihilationis: illae autem res, quae destrui possunt, sunt vel compositae vel simplices; compositae amittunt suam existentiam, quando partes, ex quibus constant, separantur; simplices verò nisi per annihilationem esse non desinunt, cumque annihilio aequale atque creatio vires naturae excedat, à creaturâ illae destrui non possunt. Cum igitur mens talis res simplex sit, eam esse immortalem facile constat. Neque verò inficias imus, mentem nostram à DEO in nihilum redigi posse: verum cum non tantum revelatio de mentis immortalitate ambigere vetet: sed & experientia animam mori nunquam probet, meritò ab ipsa DEI constantia & immutabilitate argumento nostro robur accipimus, dicentes, à summè constanti illo numine animam nostram ita paratam, ut in suo existentiae Statu æternum perseveret. Deinde vita sumitur pro existentia actuosâ, quando scilicet hominem vivere dicimus, cum agit. Hæc vita vel corporea vel spiritualis esse deprehenditur: Illa vero solo motu explicari potest, & opposita mors, quiete; hæc autem ex iis quæ præmisimus in cogitatione ponenda est: unde, cum ex dictis constet, mentem nostram non tantum vivere vitam existentiae actuosæ; sed & simplicis existentiae, ita ut nihil naturaliter queat efficere, quo minus esse pergeret, pro immortalitate denuo concludere possumus. Denique vita sumitur pro coexistentia, seu pro duratione rei cum aliâ re, vel cum aliquo accidente, subjectum perfectius reddente, prout vitam hominis dicimus constituere uni-

unionem corporis cum animâ, vel cum permanſio animæ cum calore vita dicitur: mors vero tali vitæ oppoſita nihil aliud quam ſeparatio, diſſolutio, diviſio unius ab alio nuncupanda erit. Cum itaq; iterum ex iis, quæ præmiſimus, ſole clarius pateſcat, diviſibile eſſe non niſi ad corporis pertinere naturam: in mente nullas partes extra partes poſitas unquam deprehendemus, unde iterum ab indiviſibilitate pro immortalitate mentis humanæ concludimus, & hæc veluti gemmulâ hanc quæſtionem obſignamus.

Q. 6. *An Scriptura S. etiam in rebus Phyiſicis nonnunquam ſeundum opinionem & captum hominum loquatur ſeu Φαινομένης & ἡ δοξα non ἡ ὁρμή?*

Omnem omninò frontem hominis Chriſtiani exuiſſe merito dicendi ſunt iſti, qui ore impio Scripturam S. ſæpe de rebus Phyiſicis falſa proponere, hancq; ipſam ob cauſam in dubium vocandam eſſe, pronunciare nulli ſibi religioni ducunt, eandemq; naſum cereum hoc modo reddere volunt: cum certum & indubitatū potius ſit habendū, imò aureis literis cuius inſcribendum illud *Carteſii P. I. Princ. Phil. art. ult. Memoria noſtra pro ſumma regula eſt inſigendum, ea, quæ nobis à DEO revelata ſunt, ut omnium certiſſima, eſſe credenda; & quamvis fortè lumen rationis quam maximè clarum & evidens, aliud quid nobis ſuggerere videretur, ſolè tamen autoritatè divinæ potius, quam proprio noſtro iudicio fidem eſſe adhibendam.* Neq; vero huic aſſertioni quicquam per affirmativam quæſtionis propoſitæ derogari cenſendum eſt: cum enim Spiritui S. in S. S. literis hominem peccatorem ad conſequendam ſalutem erudire ſit præcipuè propoſitū, quæritur, an non, prout alibi, ita & loquens de rebus naturalib9 ſeu phyiſicis (quarum accurata & philoſophica veritas humano & vulgaricaptui interdum minus eſt perſpicua) interdum utatur formulis veritatem communem, & ſæpe ad hominum ſenſus relatam, continentibus? quod ipſum dum affirmatur, ſalvâ illâ Literarum S. S. autoritate, & ipſa rei veritas pronunciatur,

B 2

& viro-

& virorum maximè orthodoxorum testimonio subscribitur.
 Ecquis enim negaverit, cum Scriptura S. DEO, Angelis & ani-
 mabus humanis corpora, manus, pedes, linguam, nasum, digi-
 tos &c. attribuit, illam ipsam quam maximè ad intelligentiam
 & captum hominum se accommodare? ut longè plurima ab
 aliis integris libris adducta. jam prætereamus, [quæ tamen
 omnia nostra nequaquam facimus. Et ne testium numero de-
 stitui videamur, audiamus nonnullos, quorum agmen ducat
 Magnificus Dn. D. VARENIUS, Theologus summus, Præceptor
 noster æternum devenerandus, qui in collegio in Job. MS. Dec. 1.
 Tit. 2. de Verit. Hist. Job. (ubi mentio fit ex Luc. c. XVI. Histo-
 riæ divitis & Lazari) dicit; *verissima historia tractationem pa-
 rabolicam dum estas lingua, vox oris, digitus intinctus, & stilla re-
 frigerii, de anima separata predicatur, quæ tamen in hanc nequa-
 quam convenire, nec prout reminiscendi vis, de illa predicari, in
 confesso est* l. c. contineri propter nostram intelligentiam. Eandè
 esse mentem Plur. Rev. Dn. D. NIEMANNI ex Disp. Theol. de eod.
 argumento Thes. XXV. colligere licet, ubi hæc leguntur verba:
*Christum quidem h. l. historiam narrasse. ita tamen ut in describen-
 do statu epulonis & Lazari post mortem se accommodaverit ad
 captum hominum, eumq; ad modum presentis vite delineaverit,
 dum animabus à corpore separatis membra tribuit, quæ tamen ipsis
 competere non possunt, tantum, ut eò melius actiones & passionis
 animarum separatarum intelligere, nobisq; imaginari possimus.*
 B. GLASSIUS in Rhet. Sacra p. 62. Rei denominatio fit quandoq;
 ab externo adjuncto opinionis hominum, alii ita: In Sacris literis
 res sæpe nominatur & describitur uti est *Φαινομένης καὶ καὶ δόξαν*, non
καὶ ἐννοιᾶς, καὶ ἀληθείας, seu qualis hominibus videtur esse, non qua-
 litas est, in sua natura. B. FINKIUS in Cent. Can. Theol. can. 4.
 In Scriptura S. sæpe res describitur, ut est *Φαινομένης & καὶ δόξαν*, non
καὶ ἐννοιᾶς. B. MENZERUS in Repet. Chemnit. Disp. II. De
 DEO uno & trino Thes. 21. p. 12. Dicuntur autem multa attributa,
 non in ipso DEO & ejus respectu (quia est simplicissimè unus &

unum)

unum) sed propter distincta effecta in creaturis, & propter captum humanum, ad quem se in Scripturis loquens accommodat Spiritus S. Qvin & ipse B. LUTHERUS in der Haub Postill Dom. post Nativit. Christi. Solches sol man mercken/auf daß niemand sich dran stosse/daß Lucas hie / und die Schrift an andern Orthen / zuweilen so von einem Ding pfleget zu reden/ wie die gemeine Weise unter den Leuten zu reden ist.

Q. 7. An fuga seu metus Vacui pro salvandis natura phenomenon satisfaciatur? N.

Cum multa sint naturæ phenomena, quæ insignem usum explicatione genuinarum causarum Philosophiæ præbent, nos quoque eorum numero accensemus & illos naturæ effectus, scilicet quod, extracto ex Siphonibus aëre, cerevisia & vinum, ut ut sint corpora gravia, per dolium adscendant: Similiter quoque quod anthliis pneumaticis aëre evacuatis, cum vas recipiens aquæ superimponitur, hæc alias gravis itidem in vas dictum subito adscendat: quod siphone recto in dolium immisso, deinceps vero superiori ejusdem orificio digito obturato, aqua extracto siphone in libero aëre quasi pendula hæreat, & quæ ejusmodi alia e. g. in clepsydris, fonte Heronis, poculis vinivomis, qualia nuper hujus Disp. PRÆSES Excellentissimus in Coll. phys. experimentali, uti & sequentia quædã, oculis fideliter commisit, occurrunt. Verum in indagandis horum effectuum causis, si cum Peripatericis longe plurimis & omnibus ferè Scholasticis Philosophis consilium ineamus, nullam aliam horum experimentorum causam, quam metum sive fugam vacui audiemus. Hanc vero causam bonâ illorum cum pace tanquam veram admittere non possumus, cum ea rebus merè corporeis tribui nequeant, quæ sunt mentis, quod utique fit, cum vino, cerevisiâ, aliisque corporibus tam provide fuga & metus adscribitur. Deinde hæc causa nequaquam ad omnes effectus quadrat, adeoque sufficiens esse nequit. Quod si enim tubus Torricellianus argento vivo repletus alteri vasculo argento vivo ex

parte itidem repleto imponitur, unde fit, quo minus argentum vivum æq; pendulum hæreat, atq; aqua in recto siphone pendula supra fuit descripta: sed descendat ad certam usq; dimensionem, & hoc quidem loco fermè ad 29. usq; digitos, reliquo tamen tubo ab omni aëre vacuo existente? Porro si longior tubus vitreus 36. præter propter pedum aut plurium erigitur, & aqua repletus in superiori orificio ita clauditur, ut nihil aëris accedere possit, deinde alii aquæ quoad inferius orificium imponitur, illiusq; epistominum hætenus clausum jam aperitur, unde fit, ut aqua ad altitudinem 31. sive 32. pedum descendat, reliquis tubi partibus superioribus ab aëre vacuis existentibus? Quin si canales per montem ita incurventur, ut inflexi siphonis speciem præsentent, facilè quidè fieri potest, ut piscinâ circa montis radices ab uno latere existente, aqua ejusdè super montis summitatem ad radices usq; in altero latere deferri queat, si montis altitudo perpendiculariter 31. seu 32. pedes non exceßerit, altius verò si mons se extendat, effectus ille cur frustra expectatur? Inde manifeste sequitur cū illa vacui fuga seu vacui metus tandem cesseret, rationem illam utpote minus sufficientè missam esse faciendam: & dicta phænomena partim per corporum circulationem non impeditam, partim per aëris pressionem, aliasq; causas magis adæqvatas, quas brevitatis ergo præterimus, esse salvanda.

Q. 8. An Luna sit Paradisus terrestris? N.

Varias variorum Auctorum sententias de Paradiso terrestri adducere non est instituti nostri, cum vel sola recensio limites Disputationis excedere juberet, aliis in hanc, aliis in alias sententias abeuntibus. Non tamen incommode ad tres classes referri possent, ut alii Paradisum terrestrem in Cælum, alii in Terram, alii in medium quendam locum posuisse sint dicendi. Horum, quos ultimo posuimus loco, numero addendus videtur Hieronymus Vitalis, Capuanus Clericus Regularis vulgo Theatinus, qui in *Lexico Mathematico* Parisiis Anno 1668. edito novâ,

singul-

*singularem, & hactenus inauditam, (prout ipse fatetur) at non per
 hoc temerariam atq; intolerabilem protulit sententiam, quam tamen
 disputandi gratia se proponere testatur, ne quicquam novi hactenus
 inauditum è suo capite affirmare videatur. Nempe sub titulo
 Paradisi terrestris n. 9. p. 356. Paradisum in ipsam superficiem
 Luna collocat, quippe quam beatarum mentium sedem Veteres, non
 omnino extra aleam, alteram terram Plato, Pythagoreiq; omnes
 apud Tullium Stobeumq; dixerint, quamq; habitabilem, arboribus
 constitam, vitag; hominum opportunam, nedum ex veteribus, sed neo-
 tericis multi variis observationibus edocti probabiliter adstruant;
 atq; hanc ipsam Lunam, utpote Paradisum terrestrem, & olim primos
 Parentes nostros incoluisse, & nunc p. 354. sanctissimos illos Heroes
 Henoch & Eliam (& ut aliqui volunt etiam S. Johannem Evan-
 gelistam) ibi asservari ait, quoadusq; finis mundi advenerit, quando
 ex DEI ordinatione inde huc remeare debeant, & finem suum pradi-
 catione sint & martyrio completuri &c. In hac vero sententia
 cum l. c. sint adhuc longè plurima alia, quæ veritati vim infe-
 rant, nunc tamen eas tantum rationes, quæ nostræ quæstionis
 negativam confirmant, adduxisse operæ videtur pretium.
 Possent nonnullis hîc satisfacere Rationes Pererii, quas iis op-
 posuit, qui, non in ipsa quidem Luna, sed vel in loco Lunæ pro-
 ximò, vel in tertia aëris regione Paradisum situm esse putarunt:
 existimat enim Pererius hanc sententiam non tantum non cre-
 dibilem, sed & ridiculam esse, atq; adeo salubritatem & com-
 moditatem habitationis refutari (1.) Per solis & aliorum si-
 derum vicinitatem. (2.) Per rapidissimam cœli volubilitatem.
 (3.) Per mirandam distantiae inter terrā & Orbem Lunæ spacio-
 sitatem. (4.) Per indubiam Paradisi visibilitatem: cum vero
 quædam rationes ex his iis innitantur hypothésibus; quas fal-
 sas pronunciare posset Vitalis, sequentes insuper addemus:
 1. Cum ipse Vitalis p. 356. locum Lunæ in liquidissimo statuât
 æthere, ubi substantia nostro æthere multò purior deprehen-
 datur,*

datur, facile apparet, ab hominibus nostra natura gaudentibus,
 obtenuitatem aëris, adeoq; defectum illius medii, qvo ad re-
 spirandum utimur, Lunam habitari vix credibile, vix proba-
 bile esse; siquidem quælibet creatura naturali ordine in loco
 naturalitantum permaneat, qvod in piscibus, aviculis, imo
 ipsis hominibus in cacumine altiorum montium degentibus
 experimur, qv nisi spongia liqvore repleta adjuri, vix ac ne vix
 qvidem ullum vitæ spiraculum trahere possint, uti docuit *Pl.
 Rev. Dn. Lic. GRAPPIUS, Dn. Fautor & Præceptor colendissimus, in
 Præl. Phys. publ.* Qvod verò Vitalis p. 354. existimat: posse tan-
 dem homines assvescere, fieriq; aër ille tenuissimus & ab incu-
 nabilis habitantibus opportunus, atq; connaturalis, eò planè
 modo, qvo Lusitanis primo ad Indios orientales appulsis aër
 ille longè diversus evadebat incongruus; ita ut ob climatis
 novitatem mox extingverentur: ac postmodum eò destinatis
 adolescentulis, qvi paulatim aere assvescerent, factus tandem
 fuerit cōnaturalis, & proprio: id partim de subtilissimo æthere
 effari non possumus, partim cum illa salubritate Paradisi, qvam
 Vitalis hinc inde commendat, conciliari neqvit. 2. Cum Pa-
 radisus locus deliciarum amœnissimus, florentissimus, fructib9
 omnibus abundantissimus Vitali describatur, huic maximè ob-
 stant adpectus solis ad generationes fructuum illorum neces-
 sarii, qvi in Lunâ multo aliter atq; in terrâ nostra se habent:
 etenim dum qvoad illuminationem solis diurnam in globo
 Terrarum singulis 24. horarum periodis noctis atq; diei vi-
 cissitudinem experimur, ea verò in Luna menstruo demum
 spatio absolvatur, adeoq; per nostros dies & noctes 15. ferè Sol
 radiis fervidissimis continuò alterũ Lunæ hemispheriũ strin-
 gat, plantas, herbas & fructus facile corruptum iri colligimus.
 3. Obstet huic salubritati, qvod, si vel maxime hypothesi isti Lu-
 nam esse alteram terram subscribamus, pluvias ibidem dari du-
 bium omnino videatur: cum enim Sole, corpore Lunari mul-
 tò sub.

tò subtiliori, beneficio telescopii exortæ maculæ deprehenduntur, quæ non modò sinum Mediterraneum, *teste Galileo Galilei in Syst. Cosm. p. m. 63.* sed totam Africam ipsamq; Asiam longissimè superent, sanè si in Luna licet minori, multo tamen nobis viciniore, aliqua ex parte congregarentur, utiq; nonnullæ ex perpetuis maculis tandem aliquando absconderentur, quod tamen experientiæ Lunam uniformem conspicienti adversatur. 4. Sententia Vitalis falsâ nicitur hypothesi, cum per Sphæram ignis elementaris, hodie extinctam, romphæa flammæ & versatilis explicatur. 5. Hæc ipsa sententia sic satis temerè à Literâ recedere jubet, dum clarissima Scripturæ verba de quatuor fluminibus figuratè explicat.

Q. 9. An brutis jus naturale competat? N.

Non immeritò negativæ subscribimus sententiæ: siquidem quando ab Ulpiano jus naturale definitur, quod sit id, quod natura omnia animalia docuit, omnes illi qui Ulpianum sequuntur illo laborare videntur præjudicio (cujus mentionem fecimus in quæst. 1.) nempe quod brutorum actiones cum nostris similes existiment, cum tamen male à sensatione propriè sic dicta, siue prævia cognitione, aut ipsâ ratione profectæ esse dicantur. Cum enim præter materiam & corpoream substantiam in brutis nihil concipere possimus, omnes illorum operationes non nisi à varia materiæ dispositione, varia partium subtilissime elaboratarum unione deducendas esse arbitramur, ut adeo ad animam siue formam quandam, materiæ contradistinctam, transire fortassis non sit necesse. Hæc igitur cum ita sese habeant, si brutis tamen jus naturæ competat, cur non æq; commode plantis & omnibus adeo corporibus naturalibus jus illud sit attribuendum non video? Enim verò uti nec brutis, ita etiam nec plantis aliisq; corporibus hoc jus naturale competere dicimus, quia omnis in illis ratio abest. Neq; enim brutum dum defendit vitam, agnoscit se defendere vitam; nec dum curam

C

gerit

gerit ejus à quo procreatum est agnoscit se curam talem gerere. Pari ratione plantis quoque; & aliis ita agentibus cognitio deest, ut ab illarum quoque; conservatione, multiplicatione, augmentatione &c. jus aliquod inferri nequaquam possit. Ceterum quod debet esse juris, id utique; debet agnoscere, & cognoscere, quid sit juris, quidque; obligare possit, quid non; quæ cognitio cum in brutum non cadat nec jus naturæ illis tribuendum esse affirmari potest.

Q. 10. *An malefici apud Japanenses, Canarienses, Ægyptios &c. manus violentas ex mandato sibi inferentes sint ἀνὴρ κακός? N.*

Intricatissima hæc est controversia, ut nisi pluribus circumstantiis probe ponderatis vix cui sententiæ sit subscribendum videre sit. Cum apud Japanenses à Magnatibus præcipue peccatum est, ita quidem, ut vitæ jactura sit facienda, reis his imponitur velut honestissimum supplicium, ut ventris sectionem propriis administrent manibus. Canarienses capitis poenâ afficiendis in mandatis dant, ut de montium cacuminibus sese præcipientes tradant. Nec infrequens hoc supplicii genus, quo suis se manibus occidere coactus est maleficus, Ægyptiis pariter & Arabibus existit. Quin & à veteribus Romanis id observatum est, prout Socratem judicum decreto cicutam hausisse constat: Cum primis verò sub Tiberio, Nerone, aliisque; humani generis opprobriis usu non infrequenter receptum erat, ut Tribunus aut Centurio ad supplicio destinatos mitteretur, qui extremam necessitatem denunciaret. Si quis pareret & mortem occuparet, manebant testamenta, iusta funeris, pretium festinandi: Sin autem; ecce carcer, carnifex, laqueus, Gemoniæ, fiscus: nec rarò obsequii non præstiti ultio ad horrenda tormenta & post mortem in bona & agnatos se extendebat. De talibus igitur mortis candidatis certissimis, ex judicis sententiâ ad supplicium manibus propriis administrandum damnatis, & secus si fiat, longè crudelissimis non tantum cruciatibus paratis: sed & sæpenumero in agnatos & infamiam & mortem derivantibus cum quæstio

quæstio instituitur, tum verò Negativam nostram facimus, & ab *ἀνθρώπων* nota immunes esse existimamus. Quando enim-
cunq; ista nota inurenda videtur, spontaneam actionē esse præ-
viam necesse est, qualem istam occisionem esse negamus: licet
enim eo tempore, quo exercetur, agens videatur habere libe-
rum arbitrium, ipsaq; organa & motus earum in suâ sint pote-
state, ut ea propter actio spontanea dici forte possit, attamen
cum ipsum actum intuitu conjunctorum inevitabili necessita-
te cruciatuum durissimorum aliorumq; malorum exercet,
omniñò hæc invita rectissimè dicenda est, adeòq; meritò tandē
inter mixtas referenda erit, & quidem ad illam mixtarum clas-
sem, quæ commiserationem, non vero vituperium aut *ἀνθρώπων*
νόμος nomen merentur: nisi fortassis *ἀνθρώπων* non Ethicam, sed
Phyficam appellare velimus: quâ in sententia *Vir Plur. Rev. Dn.*
Breuerus Rigenſium Pastor celeberrimo, Præceptor noster devote co-
lendo in MSS. de quatuor Monarch. facem fideliter præmōstravit.

Q. II. *An ſubditorum obedientia ad inhoneſta ſit
extendenda? N.*

Omnium auribus meritò insonat decantatiſſimum illud axi-
oma: Potius DEO quàm hominibus obediendum eſt; quæ ſanè
verba primò intuitu ſubditorum obedientiam, quæ in rebus
inhoneſtis Magiſtratu ſit præſtanda, radicitus tollunt, ſiqui-
dem DEUS omne inhoneſtum averſatur & odit. Et licet obe-
dientia ſubditorum debeat eſſe ſimplex & abſoluta, non tamen
illa ſimplex obedientia latius eſt extendenda, quàm uſq;ve ad
aras, & quouſq; honeſtatis limites permittunt. Immò quī obe-
dientia ad inhoneſta præſtanda trahi poſſit, quæ in noſtra tamē
potestate non exiſtunt? Qvis unquam ſubditorum, in primâ
imperii conſtitutione id pactus fuiſſe dicendus erit? quod ta-
men ipſum fieri necesse fuiſſet: ſi & obligare deberet. Neque
verò præſumi inſuper poteſt, quod jus imperii irritum redda-
tur, ſi fortè ſubditorum nemo mandatum ejusmodi inhone-
ſtum

Rum audiat, neq; procuret: constat enim, quod jus imperii
necessariò subordinetur juri naturali, à quo tamen inhonesta
perpetuò absunt, & propterea à particulari quoq; jure aliquò
abesse debent: Unde & hic acquiescimus, & quod subditorum
obedientia ad inhonesta sit extendenda uti in fronte sic in cal-
ce hujus quæstionis constanter negamus.

Q. 12. *An antepenultima Syllabæ in Ecclesia, Myste-
rium, Psalterium corripienda? N.*

Equidem si autoritatibus esset hic certandum, ex Sedulio,
Arato, Fortunato & Drepanio vel viginti & septem versiculi
adduci possent, in quibus omnibus antepenultima syllaba in
voce *Ecclesia* correpta reperitur: conf. Georg. Fabritii Index &
Notæ ad Poët. Christian. Secundam in *Mysterium* Corippus
Lib. II. v. 116. corripuit.

- - - - - omne projecto
Mysterium certâ rerum ratione probatur.

Conf. quoq; Lib. IV. v. 274. Ingens *Mysterium* &c. Aratus verò in Præf. 2.
antepenultimam in voce *Psalterium* brevem adhibuit:

Psalterium Lyrici composuere pedes.

Sed consuetudine magis, quam veritate usurpata esse existimamus, adeòque
vocales Græcorum longas & breves omnino discernendas esse, hisce verò
autoritatibus subscribi non posse concludimus.

TE sudasse dies, noctes vigilasse, laboris
Assidui testes, imemata docta, probant.
Mellilega nempe instar apïs perdocta pererrans
Scripta Sophûm studiis, quæ legis apta, legis.
Multaq; cum placeat paucis comprehendere chartis,
Conatus magnos parva tabella docet.
Sit felix igitur, quem Tu jam jamq; Favori
Ac hominum studiis das, Peramande, labor!
Magna, reor, capies ex hoc Tibi dona labore,
Cum Tibi pars quondam magna salutis erit.

Ita ominatur
de egregiis Præximii Dn. RESPONENTIS
conatibus mens Amica PRÆSIDIS,

qvaestio instituitur, tum verò Neg
ab *avexpias* nota immunes esse e
cunq; ista nota inurenda videtur,
viam necesse est, qvalem istam occ
enim eo tempore, qvo exercetur
rum arbitrium, ipsaq; organa & m
state, ut ea propter actio spontane
cum ipsum actum intuitu conjun
te cruciatuum durissimorum ali
omnino hac invita rectissimè dice
inter mixtas referenda erit, & qv
sem, qvæ commiserationem, non
pias nomen merentur: nisi fortassi
Phyficam appellare velimus: qvâ
Breuerus Rigensum Pastor celeberr
lens in MSS. de quatuor Monarch. f

Q. II. *An subditorum obedi*
extendenda

Omniū auribus meritò insona
oma: Potius Deo qvàm hominibu
verba primò intuitu subditorum
inhonestis Magistratui sit præstan
dem DEUS omne inhonestum av
dientia subditorum debeat esse sim
illa simplex obedientia latius est
aras, & qvovsq; honestatis limites
dientia ad inhonesta præstanda tra
potestate non existunt? Qvis unc
imperii constitutione id pactus fu
men ipsum fieri necesse fuisset: si
verò præsumi insuper potest, qvov
tur, si fortè subditorum nemo m

tram facimus, &

Quando enim
actionē esse præ
negamus: licet
tur habere libe
in suâ sint pote
possit, attamen
itabili necessita
lorum exercet,
q; meritò tandē
mixtarum clas
rium aut *avexu*
non Ethicam, sed
Vir Plur. Rev. Dn.
noster devote co
er præmōstravit.
inhonesta sit

simum illud axi
m est; qvæ sanē
n, qvæ in rebus
s tollunt, si qvi
it. Et licet obe
luta, non tamen
qvàm usqve ad
Immò qvî obe
æ in nostra tamē
orum, in primâ
s erit? qvov ta
deberet. Neqve
irritum redda
usmodi inhone
stum

